

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

1.1 Εισοδηματικό κύκλωμα

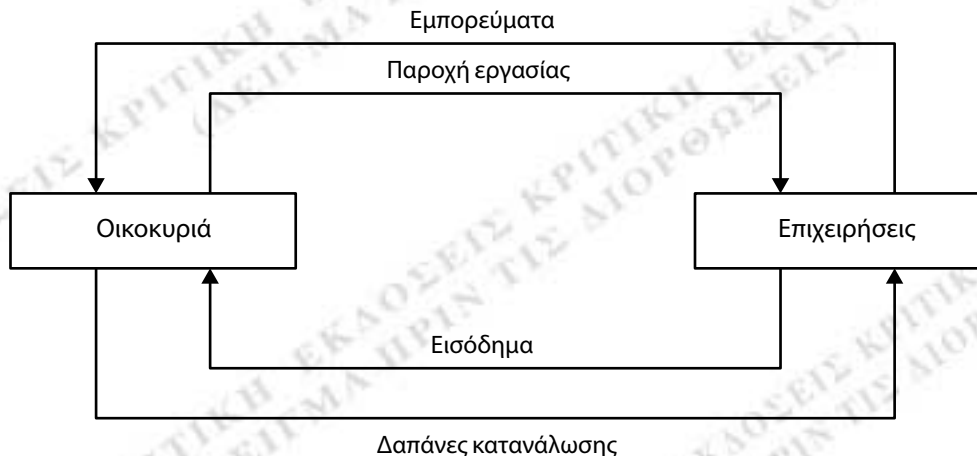
1.1.1 Εισοδηματικό κύκλωμα στάσιμης οικονομίας

Στο σύστημα παραγωγής της ελεύθερης οικονομίας (κεφαλαιοκρατία) κυριαρχούν κατ' ουσίαν δύο μεγάλες ομάδες:

- 1) Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες ελέγχουν τα μέσα παραγωγής,¹ δηλαδή τα εργοστάσια, μηχανήματα, κ.λπ. (το κεφάλαιο) –γι' αυτό και το σύστημα παραγωγής ονομάζεται κεφαλαιοκρατία–, και

ΣΧΗΜΑ 1.1

Απόθεμα Κεφαλαίου στον Αγροτικό Τομέα (1911-1990)

1. Εξυπακούεται ότι για χάριν απλότητας δεν έχει ληφθεί υπ' όψιν η αυτοαπασχόληση, η οποία όμως τείνει να συρρικνωθεί στον σύγχρονο κόσμο.

- 2) Τα οικοκυριά, τα οποία παρέχουν εξηρητημένη εργασία στις επιχειρήσεις. Στο σχήμα 1.1 περιγράφεται η απλή εμπορευματική παραγωγή, στην οποία δεν υπάρχει τραπεζικό σύστημα αλλά ούτε δημόσιο, ή εξωτερικός τομέας.

Τα οικοκυριά (εργαζόμενοι) παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις επιχειρήσεις (εργάζονται για λογαριασμό του ιδιωτικού κεφαλαίου) και για τον λόγο αυτό αμείβονται από αυτές (εισόδημα). Το εισόδημα αυτό τα οικοκυριά το επιστρέφουν στις επιχειρήσεις, αγοράζοντας τα διάφορα αγαθά που αυτές παράγουν (κατανάλωση).

Άρα, τα εμπορεύματα που διαθέτουν οι επιχειρήσεις στα οικοκυριά ισούνται με τις αγορές τους, ενώ το ύψος των αγορών τους ισούται με το ύψος του μισθού τους (εισοδήματος).

Η κυκλική αυτή ροή αποτελεί το *Εισοδηματικό Κύκλωμα*. Το σύνολο των χρηματικών εισοδημάτων που αποκτούν τα οικοκυριά εντός μιας συγκεκριμένης περιόδου συνιστά το *Εθνικό Εισόδημα*. Η αξία των εμπορευμάτων που παράγουν οι επιχειρήσεις αποτελεί το *Εθνικό Προϊόν*. Συνεπώς, το Εθνικό Εισόδημα μιας περιόδου ισούται με το Εθνικό Προϊόν.

Το απλό αυτό εισοδηματικό κύκλωμα αποτυπώνει την κατάσταση μιας στάσιμης (μη αναπτυσσόμενης) οικονομίας. Στην περίπτωση αυτή όλο το εισόδημα των οικοκυριών διοχετεύεται ως αγορά αγαθών και υπηρεσιών στις επιχειρήσεις. Οι αγορές αυτές, δηλαδή η κατανάλωση, αποτελούν την *Εθνική Δαπάνη*.

Συνεπώς, το Εθνικό Εισόδημα ισούται με το Εθνικό Προϊόν και την Εθνική Δαπάνη, δηλαδή:

$$Y = C \quad (1).$$

1.1.2 Εισοδηματικό κύκλωμα με τραπεζικό σύστημα

Η κατάσταση αυτή ($Y = C$) επικράτησε grosso modo σε μεγάλες χρονικές περιόδους. Σε ύστερο στάδιο με την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τον χωρισμό της μισθωτής εργασίας από το κεφάλαιο, δηλαδή την συρρίκνωση της οικογενειακής βιοτεχνίας, άρχισε να προβάλλει και το τραπεζικό σύστημα, ενώ παράλληλα δημιουργούνταν και κάποια περισεύματα στα οικοκυριά και φυσικά στις επιχειρήσεις.

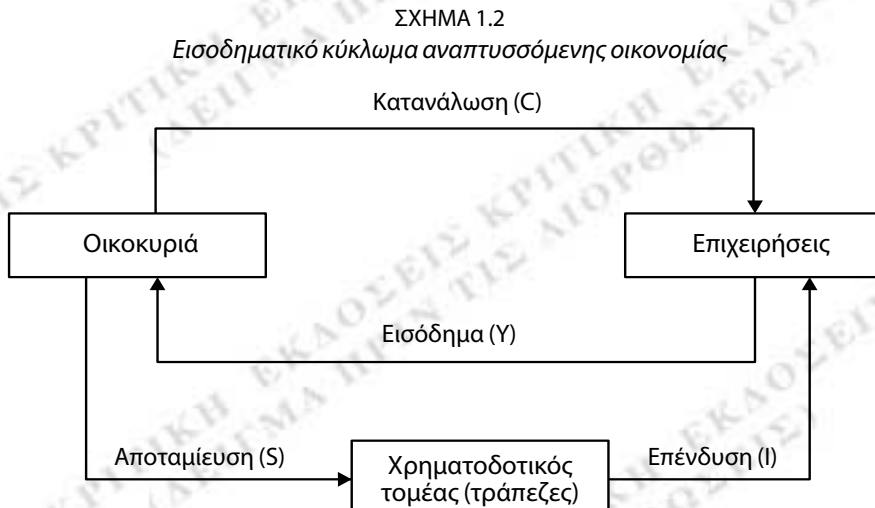
Έστω ότι τα οικοκυριά διαθέτουν στον χρόνο t_1 μόνο ένα τμήμα των εισοδημάτων τους για κατανάλωση και το υπόλοιπο το παρακρατούν. Αυτό σημαίνει ότι στις επιχειρήσεις θα υπάρξει εισροή τόση, όσο και το τμήμα της δαπάνης. Συνεπώς στον χρόνο t_2 οι επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να αμείψουν μικρότερο ποσό εργασίας, δηλαδή να πληρώσουν μικρότερο εισόδημα, το οποίο θα είναι ίσο με το προϊόν που θα παραχθεί.

Αν, δηλαδή, στον χρόνο t_0 η κατανάλωση ήταν 100 μονάδες όση και το εισόδημα, τότε το κύκλωμα θα ευρίσκετο σε ισορροπία. Όταν στον χρόνο t_1 τα οικοκυριά αποταμιεύσουν 10 μονάδες και καταναλώσουν 90 σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις, λαμβά-

νοντας 90 μονάδες, θα μπορέσουν να απασχολήσουν (με σταθερούς τους μισθούς) στον επόμενο χρόνο t_2 λιγότερους εργατές, άρα θα δημιουργηθεί ανεργία, το εισόδημα θα είναι 90 μονάδων και θα παραχθεί προϊόν αξίας 90 μονάδων.

Η αποταμίευση λοιπόν, ή η αποχή από την κατανάλωση, συνιστά κατ' ουσίαν εκροή από το εισοδηματικό κύκλωμα. Στην περίπτωση που υφίσταται χρηματοδοτικός τομέας, τότε το σύνολο σχεδόν των αποταμιεύσεων διοχετεύεται μέσω τραπεζών σε καταθέσεις ή μέσω του χρηματιστηρίου σε μετοχές ή σε ομολογιακά δάνεια στα οποία προχωρούν οι επιχειρήσεις.

Στο Σχήμα 1.2 παρουσιάζεται ο ρόλος του χρηματοδοτικού τομέα στο εισοδηματικό κύκλωμα. Τις αποταμιεύσεις των οικοκυριών το τραπεζικό σύστημα τις διοχετεύει υπό μορφή δανείου στις επιχειρήσεις. Έτσι, ό,τι εκρέει από το εισοδηματικό κύκλωμα (αποταμίευση) εισρέει (επένδυση).² Οι επιχειρήσεις προκειμένου να διατηρήσουν τουλάχιστον σταθερό το επίπεδο παραγωγής δανείζονται από τις τράπεζες (ή απευθείας από το αποταμιευτικό κοινό μέσω του χρηματιστηρίου).

Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι συνολικές εκροές (αποταμιεύσεις) θα πρέπει να ισούνται με τις συνολικές εισροές (επενδύσεις), θα πρέπει δηλαδή να ισχύει η σχέση:

$$S = I \quad (2)$$

$$\text{ή } Y = C + S \quad (3) \text{ προσφορά}$$

$$\text{και } Y = C + I \quad (4) \text{ ζήτηση.}$$

Η εξίσωση (4), δηλαδή η Εθνική Δαπάνη, ονομάζεται και *ενεργός ζήτηση*.

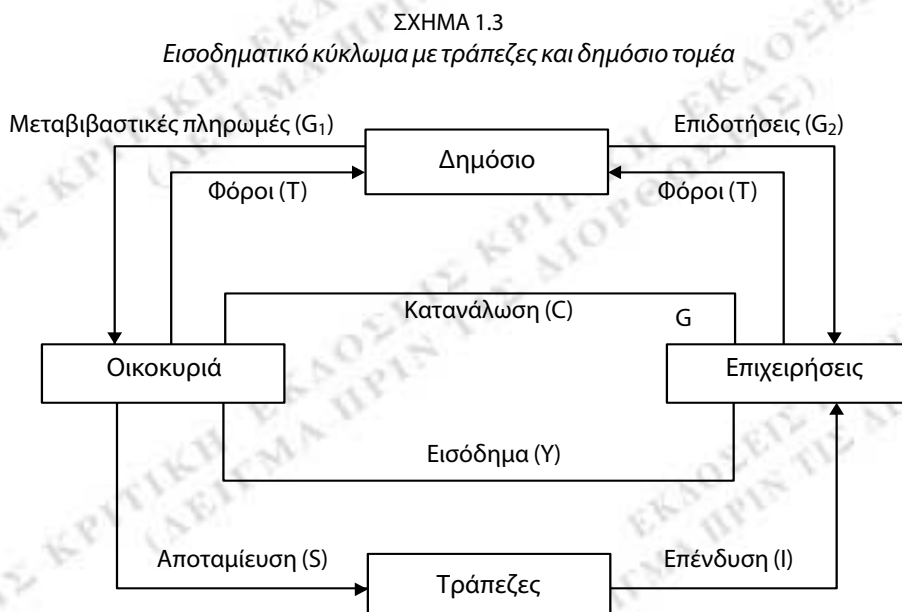
2. Στην απλοποιημένη αυτή περίπτωση, υποτίθεται ότι οι επιχειρήσεις δεν αποταμιεύουν οι ίδιες, κάτι που φυσικά δεν είναι πραγματικό.

1.1.3 Εισοδηματικό Κύκλωμα με τραπεζικό σύστημα και δημόσιο τομέα

Ο ρόλος του κράτους σημείωσε σημαντικές μεταβολές μεταξύ του 15ου και του 19ου αιώνα. Ο κρατικός παρεμβατισμός εμφανιζόταν εντονότερος κατά την διάρκεια του εμπορικού καπιταλισμού και της ιδεολογίας του (*Εμποροκρατία*). Η πίεση για ολιγότερες παρεμβάσεις εκ μέρους του κράτους (*laissez faire, laissez passer*) ξεκίνησε με τους *Φυσιοκράτες* και εντάθηκε με τον *A. Smith*. Ο *Φιλελευθερισμός* επικράτησε αρχικώς στην Βρετανία. Σύμφωνα με το δόγμα της *Κλασικής και Νεοκλασικής Σχολής*, η αγορά (η προσφορά και η ζήτηση) διαθέτει αυτόματους σταθεροποιητικούς μηχανισμούς και η ισορροπία μεταξύ αποταμίευσης και επένδυσης θα αποκαθίσταται πάντα. Το κράτος θα έπρεπε κατ' ουσίαν να παρέχει μόνο την ασφάλεια από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς.

Το οξύ κοινωνικό πρόβλημα, που προέκυψε λόγω της διευρυνόμενης ανισότητας, είχε ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα επαναστάσεων κυρίως στην Δυτική και την Κεντρική Ευρώπη (1848, 1849). Η Κομμούνα του Παρισιού (1871), η ίδρυση της Α΄ Διεθνούς από ένα μέρος των ριζοσπαστών και η οργάνωση των εργαζομένων σε συνδικάτα αποτέλεσαν ισχυρά κίνητρα προκειμένου να αρχίσουν σταδιακά να αλλάζουν οι αντιλήψεις. Εν πρώτοις, η παρέμβαση του δημοσίου έλαβε την μορφή της σύστασης των συστημάτων Υγείας, Πρόνοιας, του καθορισμού των ανωτάτων ορίων εργασίας (οκτώωρο), της απαγόρευσης της εργασίας των ανηλίκων, κ.λπ. Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο διευρύνθηκε ο ρόλος του δημοσίου στην οικονομία.

Στο Σχήμα 1.3 παρουσιάζεται ο ρόλος του δημοσίου τομέα στην οικονομία. Το

δημόσιο ελαττώνει το εισόδημα αποσπώντας πόρους από την παραγωγή (και από τα οικοκυριά και από τις επιχειρήσεις). Οι φόροι (T) μειώνουν αρχικώς το ύψος του εισοδήματος. Ακολούθως, το δημόσιο επιστρέφει τα εισοδήματα αυτά μέσω των δημοσίων δαπανών (G), δηλαδή με την μορφή των μεταβιβαστικών πληρωμών (υποστήριξη των πλέον αδύνατων μελών μιας κοινωνίας), επιδοτήσεων (ενισχύσεις των επιχειρήσεων), κ.λπ.

Ως διαθέσιμο εισόδημα καλείται το εισόδημα που βρίσκεται στα χέρια των οικοκυριών μετά την δραστηριοποίηση του δημοσίου.

$$Y_d = Y - T_d + F \quad (5)$$

όπου Y = εισόδημα, T_d = άμεσοι φόροι, F = μεταβιβαστικές πληρωμές και Y_d = διαθέσιμο εισόδημα

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την δράση του δημοσίου, τεκμαίρεται ότι η ενεργός ζήτηση είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ως:

$$Y = C + I + G \quad (6),$$

ενώ η προσφορά ως

$$Y = C + S + T \quad (7)$$

Από την εξίσωση (6) και (7) συμπεραίνεται ότι $I + G = S + T$.

Για να υπάρχει ισορροπία στο κύκλωμα θα πρέπει το άθροισμα των επενδύσεων και των δημοσίων δαπανών να ισούται με αυτό των αποταμιεύσεων και της φορολογίας.

1.1.4 Εισοδηματικό Κύκλωμα με εξωτερικό εμπόριο

Στα προηγούμενα υποτέθηκε ότι η οικονομία ήταν «κλειστή», δηλαδή δεν υπήρχαν εξωτερικές σχέσεις. Στο Σχήμα 1.4 παρουσιάζεται η περίπτωση «ανοικτής» οικονομίας.³ Τα οικοκυριά εισάγουν αγαθά από την αλλοδαπή (εκροή), ενώ οι επιχειρήσεις εξαγουν στο εξωτερικό (εισροή).

Συνεπώς, η συνολική ζήτηση της οικονομίας είναι η

$$Y = C + I + G + X \quad (8)$$

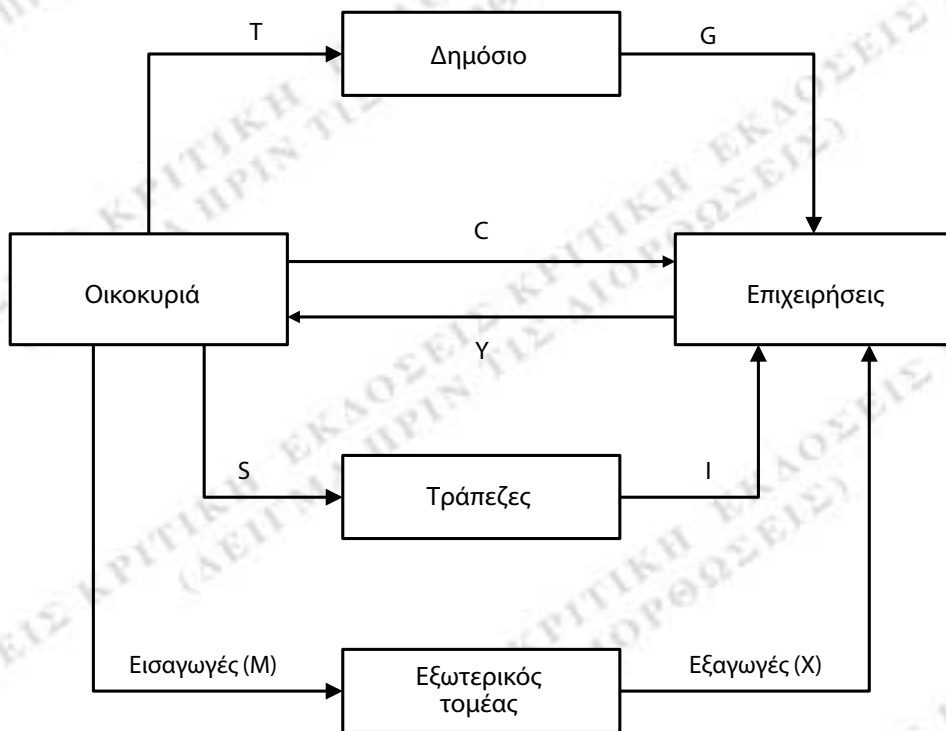
όπου X = εξαγωγές, ενώ η συνολική προσφορά

$$Y = C + S + T + M \quad (9)$$

όπου M = εισαγωγές.

3. Χάριν απλότητας, υποτίθεται ότι τους φόρους πληρώνουν μόνο τα οικοκυριά, όπως επίσης ότι εισαγωγές κάνουν μόνο τα οικοκυριά.

ΣΧΗΜΑ 1.4
Πλήρες εισοδηματικό κύκλωμα

Για να υπάρχει ισορροπία θα πρέπει οι εκροές (αποταμιεύσεις, φόροι και εισαγωγές) να ισούνται με τις εισροές (επενδύσεις, δημόσιες δαπάνες και εξαγωγές).

Συνεπώς,

$$I + G + X = S + T + M \quad \text{ή} \quad I + X = S + M \quad (9)'$$

(αν δεν ληφθεί υπόψη ο δημόσιος τομέας).

Από την (9)' προκύπτει ότι

$$S - I = X - M \quad (9)''$$

δηλαδή το κενό αποταμίευσης (αποταμιεύσεις μείον επενδύσεις) ισούται με το εμπορικό ισοζύγιο.

1.2 Μακροοικονομικά μεγέθη: Ορισμοί

Α. Ακαθάριστο Εισόδημα – Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Γενικεύοντας αυτά τα οποία ελέγχθησαν κατά την περιγραφή του εισοδηματικού κυκλώματος (τμήμα 1.1.1), το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα σε τιμές συντελεστών παραγωγής είναι το σύνολο των αμοιβών των μόνιμων κατοίκων της χώρας από την συμμετοχή τους στην παραγωγική λειτουργία για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών εντός συγκεκριμένου διαστήματος (συνήθως, έτος).

Το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα σε τιμές συντελεστών παραγωγής είναι το μέγεθος το οποίο απομένει μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων από το Ακαθάριστο Εισόδημα. Ως απόσβεση νοείται η φθορά του παγίου κεφαλαίου λόγω της συμβολής του στην παραγωγική διαδικασία.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι η συνολική αξία των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών που παρήχθησαν εντός μιας χώρας σε συγκεκριμένη περίοδο (συνήθως, έτος).

Συνεπώς, το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα ισούται με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), εάν το τελευταίο προσαυξηθεί με το εισόδημα που αποκτούν οι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας στο εξωτερικό και ελαττωθεί με το εισόδημα που αποκτούν οι αλλοδαποί εντός της χώρας (βλέπε Πίνακα Α.1).

Ο όρος αξία τελικών προϊόντων που αναφέρθηκε σχετίζεται με το γεγονός ότι για να παραχθούν τα περισσότερα αγαθά απαιτούνται ενδιάμεσα, αφού μεταξύ του τελικού προϊόντος και της πρώτης ύλης μεσολαβούν διάφορα στάδια.

Το γραφείο που πωλεί ο έμπορος στην έκθεση διάνυσε διάφορα στάδια. Αρχικώς, ο υλοτόμος προσέθεσε κάποια αξία κόβοντας το δέντρο για την οποία και αμείφθηκε έστω με 50 μονάδες. Ακολούθως, ο βιομήχανος επεξεργάστηκε το ξύλο, κατασκευάζοντας το γραφείο πωλώντας το στον έμπορο έστω 150 μονάδες. Με την σειρά του ο έμπορος θα προχωρήσει στην διαφήμιση και γενικότερα θα έρθει σε επαφή με τον καταναλωτή, τον οποίο θα πείσει να αγοράσει το γραφείο στην τιμή των 300 μονάδων. Το Ακαθάριστο Προϊόν στην περίπτωση αυτή είναι σύμφωνα με τον ορισμό 300 μονάδες, αφού αυτή είναι η τελική τιμή.

Πλέον αντιληπτά καθίστανται τα παραπάνω, εφ' όσον χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της προστιθέμενης αξίας, δηλαδή μετρηθεί το μέγεθος της αξίας που προστίθεται κάθε φορά στην παραγωγή.

Στο πρώτο στάδιο της παραγωγής η αξία ήταν 50 μονάδες, όσο αποτιμήθηκε από τον βιομήχανο ότι έκανε η εργασία του υλοτόμου, η μεταφορά της ξυλείας, κ.λπ. Ο βιομήχανος μετασχηματίζοντας το ξύλο σε γραφείο το πώλησε στον έμπορο 150 μονάδες, από τις οποίες αυτός προσέθεσε 100 (οι 50 είχαν ήδη πληρωθεί στον ξυλοκόπο). Ο έμπορος πωλώντας το εμπόρευμα στο οικοκυριό έλαβε 300 μονάδες, κατ' ουσίαν εισέπραξε 150 μονάδες, αφού τις υπόλοιπες τις είχε πληρώσει στον βιομήχανο.

Συνεπώς, η αξία του προϊόντος ήταν 50 (πρωτογενής παραγωγή) + 100 (δευτερογενής) + 150 (τρίτογενής) = 300 μονάδες.

Για να υπολογισθεί το προϊόν μιας περιοχής πολλαπλασιάζεται ο όγκος παραγωγής κάθε προϊόντος με την μέση τιμή του προϊόντος και αθροίζονται οι αξίες⁴.

Με τον τρόπο αυτό, δηλαδή της χρησιμοποίησης των τιμών και της εύρεσης των αξιών, λύνεται ένα πρόβλημα (της αδυναμίας πρόσθεσης όγκων διαφόρων εμπορευμάτων),⁵ αλλά γεννιέται ένα άλλο (του πληθωρισμού).

Οι τιμές είναι πιθανόν από περίοδο σε περίοδο να μεταβάλλονται, με συνέπεια να αλλοιώνουν το μέγεθος του προϊόντος. Προκειμένου να αποφεύγονται οι παρενέργειες από την διαφοροποίηση των τιμών, εκτιμώνται όλα τα εθνικολογιστικά μεγέθη σε σταθερές τιμές, δηλαδή παρακολουθούνται οι μεταβολές των τιμών ως προς κάποιο επιλεγμένο έτος βάσης. Δημιουργείται έτσι ένας δείκτης, που ονομάζεται αποπληθωριστής του ΑΕΠ ως προς το έτος αυτό.

Το Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές ευρίσκεται ως ηλίκο του Εγχώριου Προϊόντος σε τρέχουσες τιμές (δηλαδή τιμές στις οποίες περιλαμβάνονται οι αυξομειώσεις των τιμών) και του αποπληθωριστή.⁶

4. Προϊόν	Ποσότητα	Τιμή	Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής
1	Q_1	P_1	$Q_1 * P_1 = A_1$
2	Q_2	P_2	$Q_2 * P_2 = A_2$
3	Q_3	P_3	$Q_3 * P_3 = A_3$
...
n	Q_n	P_n	$Q_n * P_n = A_n$

$$\text{Συνολικό Προϊόν} = A_1 + A_2 + \dots + A_n$$

5. Δεν μπορεί κανείς να προσθέσει όγκους διαφορετικών προϊόντων, όπως αυτοκίνητα με αλεύρι, κ.ο.κ., δύναται όμως να προσθέσει τις αξίες τους.

6. Αν λόγου χάριν επιλεγεί ως έτος βάσης το 1970, τότε ο δημιουργούμενος δείκτης (Αποπληθωριστής) μετασχηματίζει τις τιμές κάθε έτους σε τιμή του έτους αυτού.

Παράδειγμα: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τρέχουσες και σταθερές τιμές 1970

Έτος	Ακαθ. Εγχώριο Προϊόν	Αποπληθωριστής	Ακαθ. Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές 1970	Παρατηρήσεις
1948	49,6	23,94	207,2	(Τρέχουσες Τιμές /
...	Αποπλ.) * 100 =
1950	87,4	33,67	259,6	Σταθερές τιμές
...	έτους βάσης
1960	28,1	67,3	41,7	
...	
1970	66,2	100,0	66,2	
...	
1980	357,8	447,89	79,9	
...	
1990	522,4	2.212,56	23,6	
...	
1998	870,5	3.890,70	22,4	

Φαίνεται πόσο μεγάλη είναι η αλλοίωση των δεδομένων λόγω πληθωρισμού, εάν εξετασθεί το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές. Ο αποπληθωριστής δείχνει ότι 24 περίπου δραχμές το 1948 αντιστοιχούσαν σε 100 δραχμές το 1970 και 3.891 το 1998.

Ο αποπληθωριστής είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ανά τομέα ή ανά κλάδο.

Στον πρωτογενή τομέα περιλαμβάνονται οι κλάδοι γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία, στον δευτερογενή η μεταποίηση, τα ορυχεία, οι κατασκευές και οι επιχειρήσεις ηλεκτρικού φωτός και ύδατος και στον τριτογενή οι μεταφορές, οι επικοινωνίες, το εμπόριο, οι τράπεζες, και εν γένει οι υπηρεσίες.

B. Ακαθάριστη Δαπάνη

Ακαθάριστη Δαπάνη της Οικονομίας είναι το σύνολο των δαπανών του πληθυσμού της χώρας, εντός συγκεκριμένης περιόδου, για την απόκτηση τελικών αγαθών και υπηρεσιών από το εσωτερικό και το εξωτερικό για τρέχουσα και μελλοντική χρήση. Μαθηματικώς εκφράζεται ως

$$Y = C + I \quad (10)$$

όπου C = κατανάλωση ιδιωτών και δημοσίου και I = επενδύσεις (παγίου κεφαλαίου και μεταβολές αποθεμάτων) ιδιωτών και δημοσίου, δηλαδή η ακαθάριστος δαπάνη είναι το σύνολο των διαθέσιμων αγαθών και υπηρεσιών (βλέπε Πίνακα Α.2).

Ακαθάριστη Εθνική Δαπάνη είναι η ακαθάριστη δαπάνη προσαυξημένη με τις εξαγωγές αγαθών, υπηρεσιών και εισροών εισοδημάτων από απασχόληση των ημεδαπών συντελεστών στο εξωτερικό και ελαττωμένη με τις εισαγωγές και των εκροών εισοδημάτων από απασχόληση συντελεστών μη μονίμων κατοίκων.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνάρτηση (10) είναι η ίδια με τη συνάρτηση (6). Στην (6), δηλαδή $Y = C + I + G$, η κατανάλωση και η επένδυση αφορούν στις δαπάνες των ιδιωτών. Αντιστοίχως, ως G περιλαμβάνεται τόσο η δημόσια κατανάλωση όσο και η δημόσια επένδυση⁷.

Η Ακαθάριστη Εθνική Δαπάνη ισούται με το *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* σε αγοραίες τιμές, το οποίο είναι ίσο με το *Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα* σε αγοραίες τιμές.

Το *Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα σε αγοραίες τιμές* διαφέρει του αντίστοιχου σε τιμές συντελεστών παραγωγής κατά το ποσό των εμμέσων φόρων μείον των επιδοτήσεων.

Συγκεκριμένα: Αν η *Ακαθάριστη Δαπάνη* ελαττωθεί κατά το ποσό των μεταβιβάσεων κεφαλαίων και τρεχουσών μεταβιβάσεων από την αλλοδαπή, προκύπτει το *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σε αγοραίες τιμές*.

Αν από αυτό αφαιρεθούν οι έμμεσοι φόροι και προστεθούν οι επιδοτήσεις, λαμβάνεται το *Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα σε τιμές συντελεστών παραγωγής*.

Το *Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα* διαφέρει του *Καθαρού* όσο το ύψος των αποσβέσεων του υλικού κεφαλαίου.

7. Αυτό σημαίνει ότι αν στις 100 μονάδες που δαπανώνται στην χώρα οι 80 διοχετεύονται στην κατανάλωση, τότε οι 20 οδηγούνται στην επένδυση (σχηματισμός κεφαλαίου). Δεδομένου ότι η συσσώρευση κεφαλαίου και η οικονομική άνοδος επιτυγχάνονται κατά βάση από την επένδυση, καθίστανται σαφείς οι αρνητικές επιπτώσεις της διατήρησης των επενδύσεων σε χαμηλά επίπεδα (μικρό ποσοστό στην δαπάνη).

Το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα διαφέρει του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕΠ) κατά το μέγεθος του καθαρού εισοδήματος από την αλλοδαπή (βλέπε Πίνακα Α.3).

Γ. Εθνικό Εισόδημα

Όπως ελέγχθη κατά την περιγραφή του εισοδηματικού κυκλώματος, οι επιχειρήσεις για τις παρεχόμενες υπηρεσίες των παραγωγικών συντελεστών (των οικοκυριών) προσφέρουν ανάλογη αμοιβή. Το σύνολο των αμοιβών αποτελεί το εισόδημα.

Οι μισθοί και τα ημερομίσθια αφορούν στον μη αγροτικό τομέα. Οι πρόσοδοι από την επιχειρηματική δράση του δημοσίου και οι άμεσοι φόροι επί των ανωνύμων εταιρειών (Α.Ε.) δύνανται χάριν απλότητας να θεωρηθούν ότι δεν αντιστοιχούν σε κάποια κοινωνικοοικονομική τάξη.

Με την επέκταση του θεσμού των Α.Ε. ένα μέρος της αμοιβής των επιχειρηματιών εμφανίζεται στην κατηγορία των μισθών. Αντιστοίχως, εισοδήματα μισθωτών από ομόλογα, τόκους, ενοίκια κ.λπ. εγγράφονται στην κατηγορία των προσόδων.

Γενικά ως πρόσοδοι από επιχειρηματική δράση θεωρούνται τα ενοίκια (*ακίνητες αξίες*), οι τόκοι, τα κέρδη και η έγγειος πρόσοδος (βλέπε Πίνακα Α.4).

Με βάση τα σκιαγραφηθέντα προκύπτει ότι το Εθνικό Εισόδημα μπορεί κανείς να το εκτιμήσει είτε από την πλευρά της δαπάνης ($Y = C + I + G + M - X$) είτε από την πλευρά του εισοδήματος (*Αγροτικό Εισόδημα + Μισθοί + πρόσοδοι περιουσίας ιδιωτών και δημοσίου - τόκοι δημοσίου χρέους - επιδοτήσεις + έμμεσοι φόροι + αποσβέσεις*).

Το κατά κεφαλήν εισόδημα (εισόδημα προς αριθμό κατοίκων) αποτελεί έναν απλοϊκό μάλλον δείκτη. Μολοταύτα χρησιμοποιείται ευρύτατα από τους διεθνείς οργανισμούς θεωρούμενος ότι συνιστά μια πρώτη προσέγγιση της πραγματικότητας. Ανάλογες ενστάσεις υφίστανται για το κατά κεφαλήν αγροτικό εισόδημα (αγροτικό εισόδημα προς αγρότες), για το κατά κεφαλήν εισόδημα από μισθωτή εργασία και για το κατά κεφαλήν εισόδημα από προσόδους κεφαλαίου.

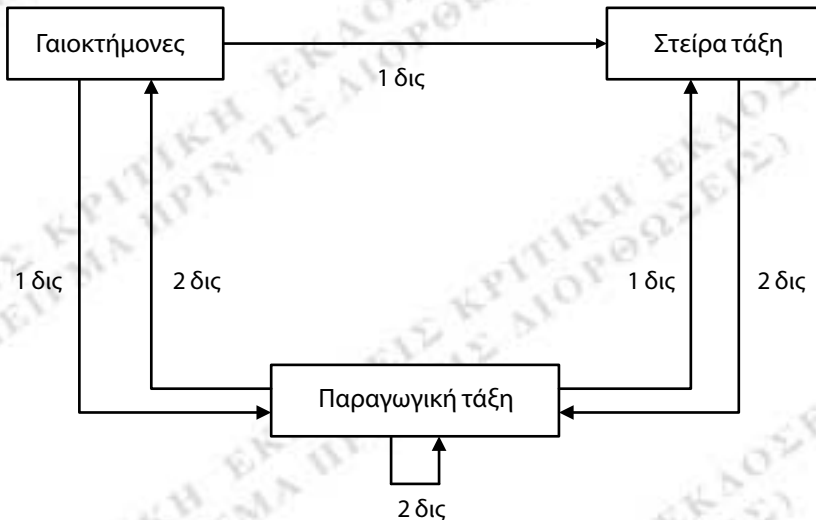
1.3 Οι εξελίξεις για την μέτρηση του ΑΕΠ: Ιστορική αναδρομή

Α. Οικονομικός πίνακας (*Tableau Economique*)

Ο *Francois Quesnay*⁸ (Φρανσουά Κεναί) θεωρείται ο ιδρυτής της *Φυσιοκρατικής Σχολής* και υπήρξε ο πρώτος που προσπάθησε να αποτυπώσει την κυκλική ροή του εισοδήματος. Ο κύριος σκοπός του ήταν να εξηγήσει τόσο την διανομή του πλεονάσματος, ή

8. Ο *F. Quesnay*, υιός γαιοκτημόνων, «βασιλικός» ιατρός του *Louis XV* (Λουδοβίκου ΙΕ΄) και της περιβόητης βασιλικής ερωμένης κυρίας *Rompadour* (Πομπαντούρ), υπήρξε ο ηγέτης της *Σχολής των Φυσιοκρατών*, επηρεάζοντας βαθιά την οικονομική σκέψη της εποχής του. Η έκδοση του Οικονομικού Πίνακα (1758) θεωρήθηκε, σύμφωνα με τον *Mirabeau* (Μιραμπώ) τον πρεσβύτερο, ως μία από τις μεγα-

ΣΧΗΜΑ 1.5
Οικονομικός Πίνακας

καθαρού προϊόντος (produit net), στις τάξεις της κοινωνίας της εποχής του όσο και τον τρόπο παραγωγής του. Θεωρώντας ότι μόνο η γη παράγει επιπρόσθετες αξίες, ταξινόμησε τους συμμετέχοντες στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων σε τρεις τάξεις.

- Την *παραγωγική* (classe productive). Ονομάστηκε έτσι γιατί μόνο αυτή παρήγαγε προϊόν περισσότερο από αυτό που χρειαζόταν για να ζήσει.
- Την τάξη των *ιδιοκτητών της γης* (classe propriétaire), η οποία συγκροτείτο από τους γαιοκτήμονες (βασιλιά, ευγενείς, ανώτερο κλήρο). Η τάξη αυτή δεν εργαζόταν και κατείχε εξαιρετικά μεγάλο τμήμα της γης, το οποίο καλλιεργούσαν αγρότες (δηλαδή η παραγωγική τάξη) επί ενοικίω.
- Την *στείρα τάξη* (classe stérile), η οποία περιλάμβανε τους ασχολούμενους με την μεταποίηση και το εμπόριο.⁹ Ονομάστηκε έτσι διότι, κατά τους Φυσιοκράτες, δεν παρήγαγε πρόσθετες αξίες (πλεόνασμα), αλλά μεταμόρφωνε εκείνες που δημιουργούσε η παραγωγική τάξη.

Στο Σχήμα 1.5 σκιαγραφείται σε γενικές γραμμές ο *Οικονομικός Πίνακας*. Στην βάση του σχήματος βρίσκεται η παραγωγική τάξη, η οποία αποτελεί και το θεμέλιο της κοινωνίας.

λύτερες ανακαλύψεις του ανθρώπινου πνεύματος. (Ο ίδιος ο βασιλιάς επιμελήθηκε την έκδοση του βιβλίου.) Η προσέγγιση της οικονομίας εν συνόλω επηρέασε τόσο τον *Marx* όσο και τον *Keynes*, ενώ το κύριο δόγμα για την φιλελευθεροποίηση της οικονομίας (laissez faire, laissez passer) έγινε η σημαία του *Smith* και των *Φιλελευθέρων*.

9. Υπενθυμίζεται ότι δεν είχε γίνει ακόμα ορατή η βιομηχανική επανάσταση και κυριαρχούσε το παλαιό καθεστώς (ancien régime) με τους φεουδαλικούς περιορισμούς.

Ο *Quesnay*, για λόγους απλότητας, χρησιμοποιεί την υπόθεση ότι οι ανταλλαγές διενεργούνται στο τέλος του έτους.

Έστω ότι η παραγωγική τάξη στο συγκεκριμένο έτος δημιούργησε προϊόν 5 δις φράγκων. Από αυτά, τα 2 δις αφαιρούνται για τις ανάγκες αναπαραγωγής της (σπόροι, τροφή καλλιεργητών).

Οι αγρότες ως μίσθωμα για την καλλιέργεια των εδαφών (έγγειος πρόσοδος) δίνουν στους γαιοκτήμονες 2 δις φράγκα. Τα χρήματα αυτά οι γαιοκτήμονες τα διαθέτουν για αγορά τροφίμων από τους αγρότες (αξίας 1 δις) και βιοτεχνικών προϊόντων από την στείρα τάξη (το υπόλοιπο 1 δις).

Η στείρα τάξη επιστρέφει 2 δις στην παραγωγική, ήτοι 1 δις για αγορά τροφίμων και 1 δις για αγορά πρώτων υλών, τις οποίες εν συνεχεία αυτή θα μετατρέψει σε βιοτεχνικά προϊόντα. Ακολούθως, η παραγωγική τάξη θα χρησιμοποιήσει το 1 δις για αγορά εμπορευμάτων από την στείρα τάξη.

B. Πίνακες Εισροών-Εκροών

Ο *Leontief* πέτυχε αυτό που, για τους περισσότερους οικονομολόγους και πολιτικούς, εφαινότο ακατόρθωτο, ή εν πάση περιπτώσει εξαιρετικά δυσχερές. Οι πίνακες εισροών-εκροών (βλέπε Πίνακας 1.1) αποτέλεσαν επίτευγμα πρώτου μεγέθους και την βάση υπολογισμού του Εθνικού Εισοδήματος κάθε χώρας.¹⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1
Πίνακας Εισροών-Εκροών

Εισροές	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Ζήτηση			Σύνολο		
				Κατανάλωση	Επενδύσεις	Εξαγωγές			
				Δημόσια Ιδιωτική Πάγιες Αποθέματα					
Εκροές									
Πρωτογενής	-	80	30	20	65	10	5	20	230
Δευτερογενής	50	-	40	55	85	45	10	50	335
Τριτογενής	30	60	-	40	60	10	20	20	240
Εισαγωγές	40	60	55						155
Αμοιβές (ιδιωτικός τομέας)	85	100	85		50				320
Φόροι (δημόσιος τομέας)	25	35	30	20	30				140
Σύνολο	230	335	240	135	290	65	35	90	1420

10. Ο *Wassili Leontief* (Βασίλι Λεόντιεφ), Ρώσος οικονομολόγος που κατέφυγε στις ΗΠΑ, έγινε γνωστός με το κλασικό του βιβλίο *The Structure of American Economy 1919-39* (1941). Αργότερα τιμήθηκε

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2
 Ο Tableau Économique υπό μορφή πίνακα εισροών-εκροών

Εκροές Εισροές	Παραγωγική Τάξη (αγρότες)	Προσοδούχοι (γαιοκτήμονες)	Στείρα Τάξη (βιοτέχνες, κλπ.)	Σύνολο
<i>Παραγωγική Τάξη</i>				
Τρόφιμα	1	1	1	3
Πρώτες Ύλες	1	–	1	2
<i>Προσοδούχοι (γαιοκτήμονες)</i>				
	2	–	–	(2)
<i>Στείρα Τάξη (βιοτέχνες, κ.λπ.)</i>				
	1	1	–	2
Σύνολο	5	(2)	2	7

Παρατήρηση:

Εντός παρενθέσεως σημειώνεται το πλεόνασμα (surplus) που απαλλοτριώνει η άρχουσα τάξη (ευγενείς) από την παραγωγική (αγρότες). Ένεκα αυτού του λόγου η προσέγγιση του Quesnay κατέστη σημείο αναφοράς για κάθε ριζοσπάστη ή μεταρρυθμιστή.

Με βάση τα όσα ελέχθησαν είναι δυνατόν να απεικονισθεί ο tableau économique του Quesnay σε έναν απλοποιημένο πίνακα εισροών-εκροών (Πίνακας 1.2).

Επί τη βάση του Πίνακα 1.1 καταστρώνεται ο τυπικός πίνακας, όπως ο 1.3, που παρέχει ως τελική πληροφόρηση στο κοινό η Στατιστική Υπηρεσία.

με το βραβείο Νόμπελ στα Οικονομικά. Το σύστημά του αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την πρακτική εφαρμογή του συστήματος της σχολής γενικής ισορροπίας (Walras, Pareto). Ο Oscar Lange είχε υποστηρίξει με πειστικότητα ότι το σύστημα εισροών-εκροών προέκυψε από τα σχήματα αναπαραγωγής του Marx, άποψη την οποία δεν φάνηκε να αρνείται ο Leontief, ο οποίος είχε σπουδάσει στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Ο ίδιος πάντως υποστήριξε ότι προσπάθησε να καταστρώσει έναν Tableau Économique για την οικονομία των ΗΠΑ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3
Εθνικοί Λογαριασμοί

1. Εισοδήματα και καταναλωτικές δαπάνες ιδιωτών		
i. Εισοδήματα	320	
ii. Κατανάλωση	290	
iii. Αποταμίευση		30
2. Εισοδήματα – Δαπάνες Δημοσίου		
i. Φόροι	140	
ii. Κατανάλωση	135	
iii. Αποταμίευση		5
3. Εξωτερικό εμπόριο		
i. Εισαγωγές	155	
ii. Εξαγωγές	90	
iii. Εμπορικό ισοζύγιο		-65
4. Επένδυση		
i. Πάγιες	65	
ii. Αποθέματα	35	
iii. Σύνολο		100
5. Αποταμίευση		
i. Ιδιωτών	30	
ii. Δημοσίου	5	
iii. Σύνολο		35
6. Κενό Αποταμίευσης		-65

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1
Διάρθρωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά τομείς (1950, '60, '70, '80, '90, '95)

Έτη	1950		1960		1970		1980		1990		1995*	
	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%
Διάρθρωση ΑΕΠ												
1. Πρωτογενής	20.683	27,8	29.863	23,1	47.058	18,2	60.499	14,9	53.522	11,0	61.176	11,7
2. Δευτερογενής (μεταποίηση)	14.966 (8.732)	20,1 --	33.406 (18.430)	25,9 --	80.976 (49.266)	31,4 --	135.486 (89.125)	32,4 --	148.234 (90.761)	30,4 --	145.453 (87.048)	27,8 --
3. Τριτογενής	38.706	52,1	65.932	51,0	129.966	50,4	221.525	53,1	286.540	58,6	317.113	60,5
4. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	74.355	100,0	129.201	100,0	258.000	100,0	417.510	100,0	488.296	100,0	523.742	100,0
5. Καθαρό εισόδημα από αλλοδαπή	393	--	2.071	--	5.503	--	11.598	--	-3.465	--	2.926	--
6. Ακαθάριστο εθνικό εισόδημα ⁽¹⁾	74.748	--	131.272	--	263.503	--	429.108	--	484.831	--	526.668	--
7. Μείον απόσβεση	4.568	--	7.527	--	16.860	--	33.761	--	44.156	--	48.846	--
8. Καθ. εθνικό εισόδημα	70.180	--	123.745	--	246.643	--	395.347	--	440.675	--	477.822	--

* Εκτιμήσεις

(1) Σε τιμές συντελεστών παραγωγής

Πηγή: Παπαθλας Θ. (1996), Ελληνική Οικονομία, ΑΤΕ, και ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.2
Ακαθάριστη δαπάνη της οικονομίας (1950, '60, '70, '80, '90, '95)

σε εκατ. δρχ.	σε σταθερές τιμές 1970											
	1950		1960		1970		1980		1990		1995**	
Έτη	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%	εκατ. δρχ.	%
Δαπάνη												
1. Κατανάλωση	82.077	90,6	123.313	81,3	244.555	75,5	388.281	80,5	495.142	80,7	529.738	82,0
α. Ιδιωτική	69.736		102.811		206.813		319.341		403.194		433.723	
β. Δημόσια	12.341		20.502		37.742		68.940		91.948		96.015	
2. Ακαθάριστες επενδύσεις	16.262	18,0	29.121	19,2	70.663	21,8	92.705	19,2	96.139	15,7	98.470	15,2
α. Ιδιωτικών επιχειρήσεων	9.699		19.264		50.737		70.465		73.412		67.324	
β. Δημοσίου	6.563		9.857		19.926		22.240		22.727		31.146	
3. Αυξομείωση αποθεμάτων & στατιστικές διαφορές*	-7.771	-8,6	-814	-0,5	8.707	2,7	1.334	0,3	22.290	3,6	17.817	2,8
4. Ακαθάριστη δαπάνη	90.568	100,0	151.620	100,0	323.925	100,0	482.230	100,0	613.571	100,0	646.025	100,0

* Οι αυξομειώσεις αποθεμάτων εκτιμώνται σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Επίσης συμπεριλαμβάνονται οι στατιστικές διαφορές.
** Εκτιμήσεις.

Πηγή: Παπαλιάς Θ. (1996), Ελληνική Οικονομία, ΑΤΕ, και ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.3
Ακαθάριστη δαπάνη της οικονομίας και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (1950, '55, '60, '65, '70, '75, '80, '85, '90, '95)
σε εκατ. δρχ. σε σταθερές τιμές 1970

Έτη	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995*
Δαπάνη, προϊόν										
1. Διαθέσιμα αγαθά και υπηρεσίες (Ακαθάριστη δαπάνη)	90.568	114.033	151.620	232.524	323.925	406.436	482.320	537.214	613.571	646.025
2. Μεταβιβάσεις κεφαλ. και τρέχουσες από την αλλοδαπή ⁽¹⁾	10.880	3.515	6.162	17.602	19.505	16.436	-2.788	34.991	68.728	57.334
3. Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν ⁽²⁾	79.688	110.518	145.458	214.922	304.420	390.000	485.108	502.223	544.843	588.691
4. Καθαροί έμμεσοι φόροι	4.940	9.040	14.186	24.051	40.917	42.529	56.000	56.592	60.012	62.023
5. Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα ⁽³⁾	74.748	101.478	131.272	190.871	263.503	347.471	429.108	445.631	484.831	526.668
6. Αποσβέσεις	4.568	5.609	7.527	10.940	16.860	25.195	33.761	39.850	44.156	48.846
7. Καθαρό Εθνικό Εισόδημα	70.180	95.869	123.745	179.931	246.643	322.276	395.347	405.781	440.675	477.822
8. Καθαρό Εισόδημα από την αλλοδαπή	93	945	2.071	3.862	5.503	7.638	11.598	-3.753	-3.465	2.926
9. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	74.355	100.533	129.201	187.009	258.000	339.833	417.510	449.384	488.296	523.742

* Εκτιμήσεις

(1) Χωρίς ποντοπόρα πλοία, (2) σε αγοραίες τιμές, (3) σε τιμές συντελεστών παραγωγής
Πηγή: Παπαλιάς Θ. (1996), Ελληνική Οικονομία, ΑΤΕ, και ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.4
Σύνθεση Εθνικού Εισοδήματος (1950, '55, '60, '65, '70, '75, '80, '85, '90, '95)

σε εκατ. δρχ.	σε τρέχουσες τιμές										
	1950 ^(α)	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995*	
Ετη											
Δαπάνη, προϊόν											
1. Αγροτικό Εισόδημα	9.075	19.845	20.692	37.661	45.355	106.568	257.332	677.655	1.373.145	2.375.711	
2. Μισθοί – ημερομίσθια	9.180	20.573	31.406	53.710	95.913	226.740	671.244	1.962.738	4.369.792	8.040.000	
3. Πρόσοδοι περιουσίας ιδιωτών ^(β)	9.946	21.605	35.914	58.252	100.958	217.992	490.324	1.161.731	3.387.295	7.401.737	
4. Άμεσοι φόροι επί ΑΕ			389	895	1.554	7.041	20.988	51.248	186.000	850.000	
5. Πρόσοδοι περιουσίας δημοσίου	105	294	1.738	3.174	5.678	15.851	39.620	93.681	145.367	778.119	
6. Μείον: Τόκοι δημοσίου χρέους			286	1.235	2.815	9.261	41.247	247.030	1.248.500	3.310.000	
7. Εθν. εισόδημα	28.306	61.957	89.853	152.457	246.643	564.931	1.438.261	3.700.023	8.213.099	6.135.567	

(α) Το ποσό που αναφέρεται στους μισθούς – ημερομίσθια το 1950 εκτιμήθηκε.

(β) Περιλαμβάνει τις αποταμιεύσεις δημοσίων και ιδιωτικών ΑΕ, συνεταιρισμών κ.λπ.

* Εκτιμήσεις

Πηγή: Παπαηλίας Θ. (1996), Ελληνική Οικονομία, ΑΤΕ, και ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί.